

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT

GRAAD 12

REKENINGKUNDE V1
FINANSIËLE VERSLAGDOENING EN EVALUERING
MODEL 2020

PUNTE: 150

TYD: 2 uur

**Hierdie vraestel bestaan uit 11 bladsye,
1 formuleblad en 'n 9 bladsy-antwoordeboek.**

INSTRUKSIES EN INLIGTING

Lees die volgende instruksies aandagtig deur en volg dit noukeurig.

1. Beantwoord AL die vrae.
2. 'n Spesiale ANTWOORDEBOEK word verskaf waarin jy AL die vrae moet beantwoord.
3. Toon AL die bewerkings om deelpunte te verdien.
4. Jy mag 'n nieprogrammeerbare sakrekenaar gebruik.
5. Jy mag 'n donker potlood of blou/swart ink gebruik om die vrae te beantwoord.
6. Toon ALLE bewerkings tot EEN desimale punt, waar van toepassing.
7. Indien jy dit verkies, mag jy die Formuleblad met Finansiële Aanwysers wat aan die einde van hierdie vraestel aangeheg is, gebruik. Die gebruik van hierdie formuleblad is NIE verpligtend NIE.
8. Skryf netjies en leesbaar.
9. Gebruik die inligting in die tabel hieronder as 'n riglyn wanneer jy die vraestel beantwoord. Probeer om NIE daarvan af te wyk NIE.

VRAAG	ONDERWERP	PUNTE	TYD (minute)
1	Ouditverslag en Professionele Liggame	15	10
2	Staat van Finansiële Posisie, Netto Wins en Bateverkope	65	50
3	Kontantvloeistaat en Finansiële Aanwysers	30	20
4	Ontleding van Maatskappy-inligting	40	40
TOTAAL		150	120

LET WEL: Vrae in hierdie vraestel is op vrae uit die NSS November 2019 Rekeningkundevraestel gebaseer.

VRAAG 1: OUDITVERSLAG EN PROFESSIONELE LIGGAME (15 punte; 10 minute)

Swinton & Vennote is die onafhanklike ouditeure van Shivaz Beperk. Jy word voorsien van uittreksels uit die gepubliseerde finansiële state en onafhanklike ouditeursverslag vir die jaar geëindig 30 Junie 2019.

INLIGTING:**A. Uittreksel uit die finansiële state vir die jaar geëindig 30 Junie 2019:**

	R
Bedryfsbate	2 600 000
Bedryfslaste	7 800 000
Handels- en ander ontvangbare bedrae	750 000
Handels- en ander betaalbare bedrae	5 800 000
Voorraad	1 700 000
Kontant en kontantekwivalente	150 000
Bankoortrekking	2 000 000

B. Uittreksels uit die onafhanklike ouditverslag:**Basis vir ouditverslag**

Punt 1 Ons kon nie genoeg ouditbewyse bekom om die bedrae te staaf wat vir sekere inkomstes en uitgawes verskaf is nie ...

Punt 2 Verder is die terugkoop van aandele op 31 Mei 2019 nie volgens die bepalings van die Maatskappywet nie, aangesien die likiditeit van die maatskappy in gedrang is ...

Mening

Punt 3 As gevolg van die belangrikheid van die sake hierbo beskryf, kan ons nie 'n mening uitspreek nie ...

GEVRA:

- 1.1 Waarom is dit belangrik dat die onafhanklike ouditeure lede van 'n professionele rekeningkundige liggaam, in dié geval SAIGR ('SAICA'), moet wees? Gee TWEE redes. (2)
- 1.2 Waarom is dit nodig dat die gepubliseerde finansiële state van Shivas Bpk. deur 'n 'onafhanklike' ouditeur geoudit word? Gee TWEE redes. (2)
- 1.3 **Verwys na Punt 3 in die ouditverslag.**
- Watter soort ouditverslag het die maatskappy ontvang? (1)
  - Verduidelik waarom die ouditeure besluit het om dié soort verslag aan te bied. (2)
- 1.4 **Verwys na Punt 1 in die ouditverslag.**
Gee TWEE voorbeelde van ouditbewyse wat die ouditeure met betrekking tot hierdie probleem sou benodig. (2)
- 1.5 **Verwys na Punt 2 in die ouditverslag.**
- Buiten die bedryfsverhouding, identifiseer en bereken EEN ander finansiële aanwyser wat die ouditeure kon gebruik het om op hierdie mening te besluit. (4)
  - Verduidelik wat die direkteure sou kon doen om hierdie mening deur die ouditeure te voorkom. Verskaf TWEE punte. (2)

HOU HIERDIE BLADSY OOP.

VRAAG 2: STAAT VAN FINANSIËLE POSISIE, NETTO WINS EN BATEVERKOPE
(65 punte; 50 minute)

- 2.1 Kies 'n verduideliking in KOLOM B wat by die term in KOLOM A pas. Skryf slegs die letters (A–E) langs die vraagnommers (2.1.1 tot 2.1.5) in die ANTWOORDEBOEK neer.

KOLOM A	KOLOM B
2.1.1 Interne ouditeur	A deur aandeelhouders aangestel om 'n maatskappy te bestuur
2.1.2 Memorandum van inkorporasie (MVI)	B die liggaam verantwoordelik vir registrasie van alle maatskappye
2.1.3 Beperkte aanspreeklikheid	C deur 'n maatskappy in diens geneem om goeie interne kontroleprosedures te verseker
2.1.4 Direkteur	D dui aan dat 'n maatskappy 'n regs persoonlikheid van sy eie het
2.1.5 Kommissie vir Maatskappye en Intellektuele Eiendom (KMIE/'CIPC')	E die dokument wat die reëls en prosedures van 'n maatskappy daarstel

(5 x 1) (5)

2.2 **VISIV BPK.**

Die finansiële jaar het op 28 Februarie 2019 geëindig.

GEVRA:

2.2.1 Bereken:

- Bedrae vir **(i)** en **(ii)** in die Vastebateregister (5)
- Wins/Verlies op verkoop van bate (2)
- Vaste bates drawaarde op 28 Februarie 2019 (4)

2.2.2 Bereken die korrekte netto wins **na belasting** vir die jaar geëindig 28 Februarie 2019. Dui (+) vir toename en (–) vir afname aan. (10)

2.2.3 Verwys na Inligting A–I. Stel die volgende op 28 Februarie 2019 op:

- Behoue-inkomste-nota (9)
- Staat van Finansiële Posisie (Balansstaat) (30)

LET WEL: Toon bewerkings. Sekere syfers word in die ANTWOORDEBOEK verskaf.

INLIGTING:**A. Vaste bates:**

'n Afleweringsvoertuig is op 31 Oktober 2018 verkoop, maar geen inskrywings is gemaak om hierdie transaksie te boekstaaf nie.

Besonderhede van voertuig wat verkoop is:

Afleweringsvoertuig X43			
Datum aangekoop: 1 Maart 2016			
Datum verkoop: 31 Oktober 2018		Verkoop vir: R195 000 (kontant)	
Waardeverminderingkoers: 25% p.j. (verminderdesaldo-metode)			
	KOSPRYS	WAARDE-VERMINDERING	DRA-WAARDE
28 Februarie 2017	R400 000	R100 000	R300 000
28 Februarie 2018		75 000	225 000
31 Oktober 2018		(i)	(ii)

B. Lys van saldo's/totale op 28 Februarie 2019 (voordat al die aansuiwerings hieronder in berekening gebring is):

Gewone aandelekapitaal	R8 152 000
Behoue inkomste (1 Maart 2018)	865 300
Verbandlening: Prati Bank	1 758 000
Vaste bates (drawaarde)	10 190 000
Vaste deposito: Prati Bank (balanseersyfer)	?
Handelsvoorraad	?
Netto handelsdebiteure	1 090 000
Bank (gunstig)	?
SAID: Inkomstebelasting (voorlopige belastingbetalings)	155 000
Krediteurekontrole	1 906 800

C. Netto wins voor belasting, R822 700, is bereken voordat die volgende regstellings gemaak is:

- Voorsiening vir oninbare skulde moet met R65 000 verhoog word.
- R9 800 van 'n advertensiekontrak is op die volgende finansiële jaar van toepassing.
- 'n Huurder het huur van R334 000 vir die tydperk 1 Maart 2018 tot 31 Maart 2019 betaal. Huur is vanaf 1 Januarie 2019 met R3 000 per maand verhoog.
- Waardevermindering en wins/verlies op die voertuig verkoop, moet geboekstaaf word.
- 'n Verdere R43 000 is verskuldig vir inkomstebelasting.

D. Gewone aandele:

DATUM	BESONDERHEDE
1 Maart 2018	2 000 000 aandele uitgereik; totale boekwaarde R7 600 000
31 Mei 2018	360 000 aandele teen R4,10 elk teruggekoop
1 Oktober 2018	800 000 nuwe aandele uitgereik
28 Februarie 2019	2 440 000 aandele uitgereik

E. Dividende:

- Interim/Tussentydse dividende is in September 2018 betaal, R295 200.
- Finale dividende van 20c per aandeel is op 28 Februarie 2019 verklaar.

F. Die onderneming verkoop draagbare kragopwekkers.

Slotvoorraad van 128 eenhede moet met behulp van die geweege-gemiddelde-metode gewaardeer word. Die onderneming het gedurende die jaar twee groepe voorraad gekoop.

	GETAL EENHEDE	KOSTE PER EENHEID (VRAGGELD INGESLUIT)	TOTALE KOSTE PER GROEP
Beginvoorraad	0		
Aankope:			
Groep 1 (Maart 2018)	300	R9 000	R2 700 000
Groep 2 (Augustus 2018)	200	R8 000	R1 600 000

- G.** 'n Krediteur met 'n debietsaldo van R7 600 moet na die Debiteure-grootboek oorgedra word.
- H.** 'n Tjek vir R75 000, 30 April 2019 gedateer, is in Februarie 2019 aan 'n verskaffer uitgereik.
- I.** Nadat alle aansuiwerings verwerk is:
- Die bedryfsverhouding is 0,8 : 1.
  - Die bedryfslaste is R2 900 000 in totaal.
  - Die huidige deel van die lening is die balanseersyfer.

VRAAG 3: KONTANTVLOEISTAAT EN FINANSIËLE AANWYSERS**(30 punte; 20 minute)**

- 3.1 Drie finansiële state word as opsies gegee waarin elk van die volgende items sal verskyn. Kies die finansiële staat en skryf slegs die letter (A–C) langs die vraagnommers (3.1.1 tot 3.1.3) in die ANTWOORDEBOEK neer, bv. 3.1.4 D.

A	Staat van Finansiële Posisie (Balansstaat)
B	Staat van Omvattende Inkomste (Inkomstestaat)
C	Kontantvloeistaat

3.1.1 Wins met verkoop van 'n vaste bate

3.1.2 Bedrag verskuldig aan aandeelhouders vir finale dividende betaalbaar

3.1.3 Totale bedrag op die terugkoop van aandele gespandeer (3 x 1) (3)

3.2 **SUNSET BPK.**

Die finansiële jaar het op 28 Februarie 2019 geëindig.

GEVRA:

3.2.1 Bereken die volgende syfers vir die 2019-kontantvloeistaat:

- Inkomstebelasting betaal (4)
- Dividende betaal (4)
- Opbrengs uit aandele uitgereik (5)
- Vaste bates aangekoop (5)

3.2.2 Bereken finansiële aanwysers vir die jaar geëindig 28 Februarie 2019:

- % bedryfswins op verkope (3)
- Netto batewaarde per aandeel (3)
- Skuld-ekwiteit-verhouding (3)

INLIGTING VIR SUNSET BPK.:**A. Inligting uit Inkomstestaat op 28 Februarie 2019:**

Verkope	R8 725 000
Bruto wins	3 525 000
Waardevermindering	408 000
Bedryfswins	2 033 900
Rente-uitgawe	441 000
Inkomstebelasting	477 900
Netto wins na belasting	1 138 000

B. Inligting uit Balansstaat op 28 Februarie:

	2019	2018
Vaste bates (drawaarde)*	R11 835 100	R10 658 000
SAID: Inkomstebelasting	18 000 Kt	63 000 Dt
Aandeelhoudersbelang	8 625 000	10 065 000
Gewone aandelekapitaal	7 724 000	9 300 000
Lening: Funza Bank	3 500 000	2 800 000
Aandeelhouders vir dividende	372 000	195 000

*LET WEL: Vaste bates is teen drawaarde verkoop, R490 000.

C. Aandelekapitaal en dividende:

AANDELEKAPITAAL		GETAL AANDELE	BESONDERHEDE VAN AANDELE
2018	1 Maart	1 500 000	Uitgereik teen R6,20 per aandeel
	30 April	300 000	Teruggekoop teen R6,90 per aandeel
2019	1 Januarie	40 000	Nuwe aandele uitgereik
	28 Februarie	1 240 000	Uitgereik

DIVIDENDE			DIVIDENDE PER AANDEEL
Finaal	2 Maart 2018	Betaal	13 sent
Interim	31 Augustus 2018	Betaal	35 sent
Finaal	28 Februarie 2019	Verklaar	30 sent

VRAAG 4: ONTLEDING VAN MAATSKAPPY-INLIGTING (40 punte; 40 minute)

Jy word voorsien van inligting wat met Horizon Bpk. en Optima Bpk. verband hou.

Mike Mbele besit aandele en is 'n direkteur in beide hierdie maatskappye.

Hy het onlangs 'n verdere R420 000 in elke maatskappy belê deur aandele soos volg teen markwaarde op die JSE te koop:

HORIZON BPK.	OPTIMA BPK.
R8,40	R4,00

GEVRA:

LET WEL: Verskaf in ELKE geval syfers, finansiële aanwysers of berekeninge om jou kommentaar en verduidelikings te ondersteun.

4.1 Aankoop van aandele:

- Verduidelik hoekom direkteure in die prys van hulle maatskappye se aandele op die JSE moet belangstel. (2)
- Bereken die aantal bykomende aandele in Horizon Bpk. wat Mike in 2019 op die JSE kon koop. (3)
- Lewer kommentaar op die prys wat Mike vir hierdie bykomende aandele in Horizon Bpk. betaal het en gee TWEE redes waarom hy moontlik tevrede was om hierdie prys te betaal. (6)

4.2 Dividende en verdienste:

- Verduidelik jou mening oor watter maatskappy die beste dividend-uitbetalingsbeleid het. (6)
- Vergelyk en lewer kommentaar op die % opbrengs op eienaarsbelang wat deur ELKE maatskappy verdien is. (4)
- Mike voel dat die verdienste per aandeel (VPA) van Optima Bpk. aansienlik beter as dié van Horizon Bpk. is. Verduidelik waarom hy so voel. (5)

4.3 Verwys na die Kontantvloeiestate.

Die swak ekonomie het 'n groter negatiewe uitwerking op Horizon Bpk. as op Optima Bpk. gehad.

- Verduidelik TWEE besluite wat deur die direkteure van **Horizon Bpk.** geneem is in reaksie op die stand van die ekonomie en hoe hierdie besluite die maatskappy in die toekoms sal beïnvloed. (6)
- Verduidelik TWEE besluite wat deur die direkteure van **Optima Bpk.** geneem is wat risiko en hefboomfinansiering beïnvloed. Haal TWEE finansiële aanwysers aan en lewer kommentaar. (8)

INLIGTING:**A. Aandeelhouding van Mike Mbele in twee maatskappye:**

	HORIZON BPK.	OPTIMA BPK.
Getal aandele in 2017 gekoop	580 000 aandele	1 430 000 aandele
Totale aandele deur elke maatskappy uitgereik	1 240 000 aandele	2 600 000 aandele
Addisionele aandele deur Mike gekoop	?	105 000 aandele
Mike se % aandeelhouding voor die aankoop van addisionele aandele	46,8%	55,0%

B. Finansiële aanwysers en bykomende inligting op 28 Februarie 2019:

	HORIZON BPK.	OPTIMA BPK.
Finansiële aanwysers:		
Verdienste per aandeel (VPA)	97 sent	83 sent
Dividende per aandeel (DPA)	65 sent	80 sent
Skuld-ekwiteit-verhouding	0,1 : 1	0,7 : 1
% opbrengs op gemiddelde belang	6,2%	18,2%
% opbrengs op gemiddelde kapitaal aangewend	9,4%	15,1%
Netto batewaarde (NBW)	750 sent	445 sent
Bykomende inligting:		
Rentekoers op lenings	12,0%	12,0%
Rente op beleggings	6,5%	6,5%

C. Uittreksels uit Kontantvloei state vir die jaar geëindig 28 Februarie 2019:

	HORIZON BPK.	OPTIMA BPK.
Kontantvloei uit beleggings aktiwiteite	R2 700 000	(R2 730 000)
Aankoop van vaste bates	0	(1 580 000)
Verkoop van vaste bates	1 800 000	0
Verandering in beleggings	900 000	(1 150 000)
Kontantvloei uit finansierings aktiwiteite	(2 670 000)	4 000 000
Opbrengs van nuwe aandele uitgereik	0	200 000
Aandele teruggekoop	(1 070 000)	0
Kontantgevolge van langtermyn-lening	(1 600 000)	3 800 000

GRAAD 12 REKENINGKUNDE FORMULEBLAD MET FINANSIËLE AANWYSERS

$\frac{\text{Bruto wins}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Bruto wins}}{\text{Koste van verkope}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Netto wins voor belasting}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Netto wins na belasting}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Bedryfsuitgawes}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Bedryfswins}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$
Totale bates : Totale laste	Bedryfsbates : Bedryfslaste
(Bedryfsbates – Voorraad) : Bedryfslaste	Niebedryfslaste : Aandeelhoudersbelang
(Handel & ander ontvangbare bedrae + Kontant & kontantekwivalente) : Bedryfslaste	
$\frac{\text{Gemiddelde handelsvoorraad}}{\text{Koste van verkope}} \times \frac{365}{1}$	$\frac{\text{Koste van verkope}}{\text{Gemiddelde handelsvoorraad}}$
$\frac{\text{Gemiddelde debiteure}}{\text{Kredietverkope}} \times \frac{365}{1}$	$\frac{\text{Gemiddelde krediteure}}{\text{Koste van verkope}} \times \frac{365}{1}$
$\frac{\text{Netto inkomste na belasting}}{\text{Gemiddelde aandeelhoudersbelang}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Netto inkomste na belasting}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$ (*Sien nota hieronder)
$\frac{\text{Netto inkomste voor belasting + Rente op lenings}}{\text{Gemiddelde aandeelhoudersbelang + Gemiddelde niebedryfslaste}} \times \frac{100}{1}$	
$\frac{\text{Aandeelhoudersbelang}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Dividende vir die jaar}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Tussentydse dividende}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Finale dividende}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Dividende per aandeel}}{\text{Verdienste per aandeel}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Dividende vir die jaar}}{\text{Netto inkomste na belasting}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Totale vaste koste}}{\text{Verkoopprijs per eenheid – Veranderlike koste per eenheid}}$	
Nota:	
* In hierdie geval, indien daar 'n verandering in die aantal uitgereikte aandele gedurende 'n finansiële jaar is, word die geweegdegemiddelde-getal aandele in die praktyk gebruik.	